

Ledamot i styrelsen för ett universitet eller en högskola

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet

Ledamot i styrelsen för ett universitet eller en högskola

Reviderad den 25 februari 2026, diarienummer U2026/00466

Universitets och högskolor

Universitets och högskolors verksamhet

Det finns ett trettioital statliga universitet och högskolor (benämns här efter även lärosäten) och ytterligare ett femtontal utbildningsanordnare som har enskilda huvudmän. Lärosätena har till uppgift att bedriva högskoleutbildning och forskning med hög kvalitet. Inom ramen för dessa uppgifter ska lärosätena samverka med det omgivande samhället.

Högskolesektorn utgör en stor del av den statliga verksamheten i Sverige med drygt 400 000 studenter på hel- eller deltid och totalt ca 70 000 anställda.

Styrning av myndigheter

De statliga universiteten och högskolorna är myndigheter. Som myndigheter omfattas de av det allmänna regelverket för statsförvaltningen, inklusive vissa ekonomiadministrativa bestämmelser. Ibland kan det därför krävas särskilda tillstånd från regeringen eller i vissa fall från riksdagen för att vissa åtgärder ska kunna genomföras.

Riksdagen och regeringen anger mål, uppgifter och uppdrag samt finansiella ramar för myndigheternas verksamhet. Riksrevisionen granskar den statliga verksamheten och medverkar på så vis till en god resursanvändning och en effektiv förvaltning i staten. Regeringen kontrollerar regelbundet att målen uppfylls och att uppgifterna och uppdragen genomförs genom att ställa krav på återrapportering och redovisning, framför allt i form av den årliga årsredovisningen. Regeringen redovisar därefter det samlade resultatet till riksdagen. För mer information om det allmänna regelverket för statsförvaltningen, se skriften *Vägledning för statliga myndighetsstyrelser*.¹

Särskild styrning av högskolesektorn

Riksdagen och regeringen styr statliga myndigheter via lagar, förordningar, regleringsbrev, uppdrag och andra beslut. För universitet och högskolor finns vissa undantag och särskilda regler som framgår av högskolelagen (1992:1434) och av förordningar som kompletterar denna lag (se bl.a. högskoleförordningen (1993:100), förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet och förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan).

Där finns bl.a. regler om högskolestyrelsens sammansättning, hur styrelsens ledamöter utses, nominering av ordförande och sådana styrelseledamöter

¹ Se [Vägledning för statliga myndighetsstyrelser](#)

som ska utses av regeringen, anställning av rektor och ställföreträdande rektor m.m. Det finns även vissa undantag från det ekonomiadministrativa regelverket.

Styrningen av universitet och högskolor skiljer sig i vissa delar från styrningen av andra statliga myndigheter. Det beror bl.a. på lärosätenas särskilda roll som självständig och kritiskt reflekterande kraft i samhället. Friheten att fritt välja forskningsproblem, fritt utveckla forskningsmetoder och att fritt publicera forskningsresultat, är lagstadgad.² Lärosätena har även en hög grad av självbestämmande när det gäller hur verksamheten utformas och hur utbildningen och forskningen ska organiseras.

Andra särdrag för universitet och högskolor är det s.k. kollegiala inflytandet och studentinflytandet. Det innebär att de som är verksamma vid lärosätet, såsom forskare och lärare samt studenter, har möjlighet att påverka i många frågor. Även detta är reglerat i högskolelagen.²

För högskolesektorn finns särskilda myndigheter med stöd- och uppföljningsansvar. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) arbetar med kvalitetssäkring och tillsyn av lärosätena, insamling och sammanställning av statistik samt med uppföljning och granskning av effektiviteten på högskoleområdet. Universitets- och högskolerådet (UHR) har bl.a. till uppgift att samordna antagning till högskoleutbildning, bedöma utländska utbildningar och ansvara för högskoleprovet.

² 1 kap. 2 § högskolelagen (1992:1434).

Styrelsens arbete

Styrelsens roll, ansvar och uppgifter

Universitet och högskolor är styrelsemyndigheter vilket innebär att det är styrelserna som utgör lärosätenas högsta ledning och som ansvarar för lärosätenas verksamhet inför regeringen. Styrelsens ansvar regleras i högskolelagen. Där framgår att styrelsen har inseende över lärosätets alla angelägenheter, vilket innebär att styrelsen ansvarar för att lärosätets alla uppgifter fullgörs.³ Myndighetens chef, dvs. rektor, ingår i styrelsen. Rektor ansvarar närmast under styrelsen för ledningen av verksamheten och beslutar om andra frågor än de som ska avgöras av styrelsen om inte annat är angivet i lag eller förordning eller om styrelsen har beslutat om något annat. Rektor ges exempelvis i högskoleförordningen vissa uppgifter som styrelsen inte får ta över. Rektor anställs av regeringen efter förslag från styrelsen.⁴

Styrelsens arbete är i huvudsak inriktat på övergripande frågor av principiell karaktär. Normalt beslutar styrelsen att delegera många frågor till rektor eller till andra organ eller funktioner inom lärosätet.

Styrelsen ska se till att lärosätenas verksamhet bedrivs effektivt och enligt gällande rätt och de förpliktelser som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen. Styrelsen ska också se till att verksamheten redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt och att myndigheten hushållar väl med statens medel.⁵

Styrelsens uppgifter regleras också i förordningar som kompletterar högskolelagen.⁶ Där framgår det att styrelsen bl.a. ska:

- besluta i viktigare frågor om verksamhetens övergripande inriktning,
- säkerställa att det vid lärosätet finns en fungerande intern styrning och kontroll i vilket det ingår att förebygga att verksamheten utsätts för korruption, otillbörlig påverkan, bedrägeri och andra oegentligheter,
- besluta i viktigare frågor om den interna resursfördelningen,
- besluta i viktigare frågor om verksamhetens säkerhet,
- besluta om lärosätets antagningsordning och anställnings ordning,
- besluta om en arbetsordning med viktigare föreskrifter om lärosätets övergripande organisation, delegering och handläggning av ärenden, samt
- besluta övriga frågor av principiell vikt.

³ 2 kap. 2 § högskolelagen.

⁴ 1 kap. 5 § andra stycket och 2 kap. 3 och 8 §§ högskoleförordningen.

⁵ 3 § myndighetsförordningen (2007:515).

⁶ Se 2 kap. 2 § högskoleförordningen för information om styrelsens uppgifter. I förordningen för Sveriges lantbruksuniversitet och förordningen för Försvarshögskolan hänvisas till högskoleförordningen vad gäller styrelsens ansvar.

En av styrelsens viktigaste uppgifter är att till regeringen lämna förslag om vem som ska anställas som rektor för lärosätet.

Styrelsernas uppgifter är i grunden desamma för alla lärosäten, men förutsättningarna för styrelsernas arbete kan skilja sig åt beroende på bl.a. lärosätets storlek och inriktning.

Av högskoleförordningen⁷ framgår vilka universitet och högskolor som ska tillämpa internrevisionsförordningen (2006:1228) och därmed ha en internrevision. I dag är det de lärosäten som är universitet som ska ha en internrevision. De är personalmässigt störst och hanterar stora pengaflöden. Internrevisionen ska utifrån en analys av verksamhetens risker självständigt granska om lärosätets interna styrning och kontroll är utformad så att myndigheten med rimlig säkerhet fullgör sina uppgifter, uppnår verksamhetens mål och uppfyller kraven i 3 § myndighetsförordningen. För de lärosäten som ska tillämpa internrevisionsförordningen gäller även förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll som reglerar myndigheternas process för arbetet med intern styrning och kontroll. Internrevisionen ska rapportera direkt till styrelsen och är ett av styrelsens viktigaste verktyg.

Det är styrelsen som ansvarar för lärosätets årsredovisning. Samtliga ledamöter ska skriva under årsredovisningen.

Kollegialt inflytande

I vissa frågor ska beslut fattas av personer med vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Det gäller beslut som kräver en bedömning av:

- upplägg och genomförande av eller kvalitet i utbildningen, eller
- organisation av eller kvalitet i forskningen.⁸

Som exempel på ovanstående beslut kan nämnas att fastställa kursplaner eller att anta docenter. Om sådana beslut ska fattas av en grupp av personer ska majoriteten ha vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Hur besluts- och mandatfördelningen närmare ser ut regleras i arbetsordningar och besluts- och delegationsordningar för respektive lärosäte.

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas, eller beredning sker, som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. Studerande på forskarnivå betraktas i det här avseendet som studenter (även om de är anställda som doktorander).

⁷ Se 1 kap. 5 a §. I 1 kap. 5 § förordningen för Sveriges lantbruksuniversitet anges att lantbruksuniversitetet ska tillämpa internrevisionsförordningen.

⁸ 2 kap. 6 § högskolelagen.

Styrelsens sammansättning och mandatperiod

Styrelserna för universitet och högskolor består som huvudregel av ordföranden och fjorton andra ledamöter. Rektor ingår i styrelsen. Lärare och studenter har rätt att utse ledamöter i styrelsen. Dessa utses internt på lärosätet enligt särskilda regler. Regeringen utser ordförande och övriga ledamöter (som ofta kallas externa ledamöter). Styrelsen utser vice ordförande inom sig. Företrädare för de anställda har närvaro- och yttranderätt vid styrelsens sammanträden. Andra styrelseledamöter än rektor utses för en bestämd tid om högst tre år.⁹

Ledamotens ansvar

Utgångspunkten för sammansättningen av en universitets- eller högskolestyrelse är att de enskilda ledamöternas kunskaper och erfarenheter sammantaget ska motsvara den kompetens som universitetet eller högskolan behöver för att klara av sina uppgifter. På så sätt skapas goda förutsättningar för ett professionellt styrelsearbete. Varje ledamot förutsätts ta ansvar för styrelsens arbete och bidra till ett aktivt och effektivt styrelsearbete.

Jäv och tystnadsplikt

Styrelseledamöter ska stå obundna från olika partsintressen och i sin ledamotsroll uteslutande företräda lärosätet och se till lärosätets bästa. Ibland uppstår dock frågor om jäv liksom om offentlighet och sekretess i styrelsearbetet.¹⁰ Ledamoten förutsätts därför känna till och kunna tillämpa de grundläggande reglerna om detta. Exempelvis ska ledamoten anmäla till ordföranden om han eller hon är jävig. Notera även att uppgifter kan komma att diskuteras i styrelsen som omfattas av sekretess och tystnadsplikt.¹¹

För mer information om reglerna om jäv, offentlighet, sekretess, tystnadsplikt och meddelarfrihet, se skriften Vägledning för statliga myndighetsstyrelser.¹²

Etiskt förhållningssätt i styrelsearbetet

Allmänhetens förtroende för statsförvaltningen och myndigheternas arbete är en viktig demokratifråga. Myndigheterna har många befogenheter och stort ansvar, bl.a. genom den arbetsgivarpolitiska delegeringen. Därför måste höga etiska krav ställas på myndigheternas styrelseledamöter.

⁹ 2 kap. 4 § högskolelagen och 2 kap. 1 och 7–7 b §§ högskoleförordningen.

¹⁰ Jävsregler för statliga myndigheter finns i 16–18 §§ förvaltningslagen (2017:900). Se även Om jäv i offentlig tjänst (Statskontoret 2020).

¹¹ Se regler för sekretess främst i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

¹² Se [Vägledning för statliga myndighetsstyrelser - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/491396/1691161).

Att skapa och bibehålla ett högt förtroende hos medborgare, företag och medier förutsätter ett långsiktigt och fortlöpande arbete. Ledamöterna bör därför vara väl förtrogna med de sex grundläggande rättsliga principerna som definierar den statliga värdegrunden för alla statsanställda: demokrati, legalitet, objektivitet, fri åsiktsbildning, respekt samt effektivitet och service. Se Statskontorets skrift Den statliga värdegrunden för mer information.¹³

Lojalitet mot uppdragsgivaren, personlig integritet, opartiskhet, noggrannhet och öppenhet hör till de grundläggande värderingar som bör prägla de som fullgör uppdrag i statliga myndigheters styrelser.

Praktiska frågor

Handläggningen av styrelseärenden

Vad som gäller för handläggningen av styrelseärenden, exempelvis hur styrelsebeslut fattas, när styrelsen är beslutsför och hur ärenden som är brådskande får hanteras regleras i förvaltningslagen och högskoleförordningen.¹⁴ Där framgår bl.a. att styrelsen är beslutsför när fler än hälften av ledamöterna, bland dem ordföranden och rektor, närvarar och att ordföranden har utslagsröst. Styrelsen har mandat att själv fatta beslut om vice ordförande och ställföreträdande rektor, varför styrelsen kan förordna någon annan om det är så att ordförande, vice ordförande, rektor och/eller ställföreträdande rektor är jäviga och därmed inte deltar i beslutsfattandet.¹⁵

Ledamöternas arvode

De ledamöter som regeringen har utsett får ett årsarvode vars storlek för varje lärosäte beslutas av regeringen. Regeringen beslutar särskilt om ersättning till styrelsens ordförande.¹⁶ Ersättning för uppdraget betalas av respektive lärosäte. Om en ledamot går miste om avlöningsförmåner från sin anställning på grund av uppdraget, utgår ersättning för sådana förmåner.

För den som driver egen verksamhet finns det särskilda regler.

Resekostnader som uppstår till följd av uppdraget ersätts enligt särskilda bestämmelser.¹⁷

För en ledamot som är anställd som lärare vid det lärosäte som styrelsen hör till betalas inget arvode. För studerande på forskarnivå utgår arvode även om de har en doktorandanställning.

¹³ Se [Den statliga värdegrunden](#)

¹⁴ 28–30 §§ förvaltningslagen och 2 kap.4–6 §§ högskoleförordningen.

¹⁵ 2 kap. 1 och 10 §§ högskoleförordningen.

¹⁶ Se förordning (1992:1299) om ersättning för uppdrag i statliga styrelser, nämnder och råd m.m.

¹⁷ Se förordning (1981:1265) om reseförmåner i statliga uppdrag m.m.

Introduktion och övrig utbildning

Regeringskansliet erbjuder nya styrelseledamöter en allmän introduktion som bl.a. omfattar information om styrelsens roll, ansvar och uppgifter. Styrelsens ordförande svarar för en mer verksamhetsnära introduktion samt övrig utbildning som styrelsen behöver för att kunna utföra sitt uppdrag. Rektor informerar tillsammans med sina medarbetare om myndigheten och dess verksamhet. Rektor svarar även för att styrelseledamöterna fortlöpande blir informerade om nya och ändrade regler som är av betydelse för uppdraget.

Vill du läsa mer?

Information om det svenska högskolesystemet finns på UKÄ:s webbplats, www.uka.se. Information om aktuella reformer inom högskolan finns på regeringens webbplats, www.regeringen.se.

Regeringskansliet
Växel: 08-405 10 00
103 33 Stockholm